

Crimen Fori Ecclesiastici

Seu Decretalium Gregorii IX. Pont. Max. Liber V ; Brevi Methodo ad discentium utilitatem Expositus, In quo praecipuae circa Materiam hujus Libri Quinti, quae tum in Theoria, tum in praxi occurrunt, difficultates solvuntur, allatis etiam contrà sentientium fundamentis, & horum solutionibus

Accedunt tres Indices, unus Titulorum initio Operis, duo rerum, & verborum notabilium in calce ejusdem, prior quidem super Tomum praesentem, alter compendiosus super Universum Jus Canonicum

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1727

VD18 13510827-001

Titulus XL. De Verborum Significatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75255](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75255)

PARS V.

Appendix pro toto Jure Canonico.

Appendix ista duos duntaxat Titulos comprehendit, qui non tam huic Libro V. proprii, sed praecedentibus etiam communes sunt. Unus Titulus de Verborum Significatione tractat; alter certas Juris Regulas ponit. Imitata in hoc Compilatio Gregoriana est Jus Civile; sicut enim istud Digesta sua, ita illa Libros Decretalium per Titulos ge-

nerales de Verborum significatione, & de Regulis Juris claudit. Breviter de his disseram; quia potissima passim per decursum hujus Operis jam explicata sunt. Regulas Juris in particulari non attingam; quia earum explicatio, & limitationes integrum Tractatum novum exigent, cui forte, si Superi faveant, suo tempore applicabo manus.

TITULUS XL.

De Verborum Significatione.

SUMMARIUM.

1. Ecce. In Jure quaestiones de nomine saepe sunt maximae momenti.
2. Ecce. Verbi Partitioes diverse sunt.
3. Significatio nominis varia.
4. Accipienda sunt secundum mentem proferentis.
5. Significatio propria praevalet impropria.
6. Spectanda etiam ratio, & causa dispositioni addita.
7. Simpliciter prolata simpliciter intelligenda.
8. Sensus naturalis eorum regulariter praefendus Civili.
9. Eadem intelligenda secundum significationem communem.
10. Verba dubia interpretanda contra proferentem.
11. Intelligenda cum effectu, ne sint superflua.
12. Ex duplici sensu praefendus, qui a Regulis Juris non recedit.
13. Verba intelligenda secundum subjectam materiam &c.
14. Ut excludatur delictum.
15. Et Juri quaestio terti non derogetur.
16. Ille sensus praehabendus, qui rei gerenda est aptior.
17. Ita interpretanda verba, ut excludatur correctio, & contradictio.
18. Et dispositio non pereat.
19. Verba affirmativa, & negativa non exsono, sed ex vi aestimantur.
20. Affirmativa digniora negativis, haec tamen illis potentiora sunt.
21. Geminata negatio inducit affirmationem.
22. Verba generalia generaliter intelligi debent.
23. Specialia plus, quam generalia operantur.
24. Indefinita generalibus aequipollent.
25. Enuntiativa per se nec probant, nec dissonant.
26. Geminata potentiora sunt simplicibus.
27. Sequentia ab antecedentibus, & vicissim interpretationem recipiunt.

Praemititur de Significatione Verborum; nam etiam in materis Juridicis quaestiones de nomine saepe maximi momenti sunt, & ex earum resolutione nonnunquam gravissima alia decisiones pendunt, ut post alios notant Wex de Sponsal, p. 1. §. 1. n. 2.

König hic n. 3. Et propterea Jurium interpretibus familiare est, non prius ad rerum manifestationem progredi, quam verborum, & nominum, quibus illae explicantur, significationem investigaverint.

Sumi-

Sumitur autem hic *Verbum* pro omni directione significativa, quæcunque pars Orationis fit: adeoque præter *Verbum* specificè acceptum etiam includit *Nomen*, *Pronomen*, & *Adverbium*. Valleng. *hic n. 1.* Wiestn. *ibid n. 1.* Tres hujus sunt partitiones, quæ huc spectant. Nam 1. *Verbum*, seu potius *Oratio* alia dicitur *Affirmativa*, alia *Negativa*. Illa positionem significat, ista privationem, prout scilicet prædicatum subiecto aliquid tribuit, vel ab illo tollit aut removet Bartol. in *l. actor. 23. C. de Probat. n. 4.* Bald. *ibid. n. 22.* Wiestn. *hic n. 3.*

2. *Verbum* aliud est *Singulare*, quod denotat personam, rem, vel causam certam, & determinatam, ut *Titius*, *Bucephalus*, *hic homo*, *hic equus* &c. Aliud *Particulare*, quod est *verbum commune* significans unam, vel plures personas, res, causas indeterminatas, adjuncto signo particulari, ut *aliquis homo*, *aliquis equus*, *aliquis fundus*. Aliud *Indefinitum*: tale dicitur *Verbum commune*, cui nec signum particulare, nec universale adjectum est, ut *Homo*, *equus*, *fundus*. Aliud *Generale*, quando termino communi additur, vel subintelligitur signum universale, & sic denotantur omnia contenta sub certo genere, ut *omnis homo*, *omnis equus*, vel *Collegium*, *plebs*, *grex*. Aliud *Universale*, quod ejusmodi signo ferè adjecto, denotat, vel includit *Universalitatem*, plura genera sub se continentem, ut *Omnia bona*, *totum Patrimonium*, *Hereditas*, *Populus*: consi. *Verbum universale* per hoc distinguitur à *Generali*, quòd illud plura genera, istud verò plures duntaxat species, sive, ut Philosophi loquuntur, *Individa* comprehendat. Menoch. *l. 1. cons. 16 n. 16. fin.* Zas. in *l. Prætor 7. ff. de Jurisdic.* Wiestn. *hic n. 4.*

3. *Verbum*, vel *Oratio* alia est *Dispositiva*, quæ exprimitur rei, sive actûs gesti substantia, seu id, quod de præsentis, & principaliter actum est à disponente uno, vel pluribus, à quorum voluntate pendet. Alia *Enuntiativa*, seu *Narrativa*, quæ aliquid refertur incidenter solum, sive exprimitur, quod non de præsentis ab ipso disponente, sed ab alio, vel de præterito actum est. In exemplo ponatur, quòd Notarius in Instrumento publico exprimat, quòd Titius, domum, vel prædium, sibi à Principe donatum, & intra certæ alicujus Parochiæ fines situm, Cajo vendiderit, & tradiderit: in hoc Instrumento dispositivè solum refertur venditio, & traditio domûs, vel prædii Cajo facta à Titio, narrative verò donatio Principis, & situs descriptus; quia sola venditio, & traditio exprimitur tanquam de præsentis acta, donatio verò tantum refertur, ut acta de præterito. Gaill. *l. 2. obs. 37. n. 14.*

Non minùs etiam significatio verborum varia est; nam alia est *Propria*, quam verba habent ex instituentium placito, & primævo eorum usu. Alia *Usualis*, seu *Consuetudinaria*, quam verba non ex primævo, sed moderno, & communi usu nunc obtinent. Alia *Abusiva*, quam verba obtinent ex usu, & acceptione vulgi, seu rudium, contra usum communem, ad quem illa sunt instituta, ut cum famuli Servorum, nati ex fratre, vel sorore Nepotum, patrimonium mulieris quocunque Dotis nomine appellatur. Alia *Civills*, five *Juridica*, quam vocabulo confert Jus, sive Lex, aut Canon, ut cum Religiosus, aut Deportatus dicitur Mortuus, filii naturales, per subsequens Matrimonium legitimi, appellantur filii legitimi, ij, qui Statum mutarunt, vocantur capite minuti. In qua verò significatione ex his tribus accipienda sint verba, sequentes ponuntur Regula.

Regula 1. Verba accipienda sunt secundum mentem, & intentionem proferentis c. *intelligentia 6. h. tit. & l. non aliter 69. pr. ff. de Legat. 3.* Valleng. *hic n. 2.* Engl. *n. 3.* König. *n. 5.* Wiestner. *n. 10.* Hinc quoties cum mente disponentis verba conveniunt, non est opus interpretatione: Sed ad hanc tum demum confugiendum est, cum mens, & verba in speciem discrepant: quo casu ea interpretatio est præferenda, quæ menti proferentis conformior est; quia *non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni*, ut dicitur *can. humane 11. caus. 22. q. 5.* Quod adeò verum est, ut ad observandam intentionem proferentis etiam verba aliquo modo sint improprianda; quia *plerumque, dum proprietatis verborum attenditur, sensus veritatis amittitur c. propterea 8. h. tit.* Intelligendum autem hoc est, quando de mente loquentis ex subiecta materia, aut ex fine, & ratione principali constat; aliàs enim in dubio à verbis recedendum non est *l. non aliter cit. König n. 5. cit.* Hinc tali casu locum habebit.

Regula 2. Nisi aliud de mente disponentis constet, verba cujusque dispositionis accipienda sunt in sensu proprio, & secundum communem hominum usum *l. non aliter cit.* Idque verum est, etiamsi materia sit strictæ interpretationis, ac præjudicialis alteri. Honor. *hic n. 1.* Engl. *ibid. n. 1.* Excipitur, nisi ex verbis ita acceptis sequeretur aliquod absurdum, vel dispositio redderetur inutilis; tuac enim verba potius improprianda essent, quam ut dispositio peccet *c. Abbati 25. h. tit.* Honor. *n. 2.* Engl. *n. 1. cit.* Reiffenstuel. *n. 7.* Item impropria verborum significatio admittitur ad evitandam Juris correctionem, & ad tollendum præjudicium Juris jam quæsiti tertio, Decian.

cian. l. 1. conf. 11. n. 59. & l. 2. conf. 103. n. 36. Tufch. concl. 102. à n. 31.

8 **Regula 3.** Verba dispositionis interpretationem plerumque accipiunt ex ratione, & causa eidem addita; quia cum prudenter disponentis voluntas moveatur, & regatur ducta rationis arg. can. erit autem 2. dist. 4. huic ejus dispositio accommodatur, ita, ut ratio dispositionis, & ejus mens idem quodammodo esse intelligantur, & ferè secundum limites, modumque rationis dispositio extendatur, vel restringatur arg. l. mulier 53. ff. solut. matr. Cephal. l. 1. conf. 16. n. 17. Everhard. legal. arg. loc. 34. à n. 1. Wiestner n. 11. Dixi plerumque aliquando enim in Legibus, & Statutis latius patet ratio, quam Constitutio, prout patet ex c. fin. de Immun. ubi occidens, & mutilans in Ecclesia privantur Asylò, ex ratione, quòd in eo, in quo quis deliquit, puniri quis debeat, cum tamen Asylò gaudeat, qui alia graviora etiam crimina in his commisit. Item ex Clem. 1. de Elect. ubi prohibetur Religiosus eligi in Prælatum diversæ Professionis, & Habitûs, quòd rationi non congruat, ut homines disparis Habitûs, & Professionis simul in eisdem Monasteriis socientur, cum tamen eligi possit in Prælatum Ecclesiæ Sæcularis Cathedralis.

9 **Regula 4.** Verba simpliciter prolata in dubio intelligenda sunt simpliciter, & non tantum secundum quid l. non aliter cit. l. hoc leg. tum 45. ff. de Legat. 3. l. stipulatio 1. §. si quis 3. ff. de V. O. Ratio est, quia quòd tale secundum quid tantum est, tale propriè non est; verba autem, si possint, in sensu proprio accipienda sunt secundum dicta n. 7. Et hinc Canon præcipiens Beneficiatis residentiam in Ecclesia, & præsentiam in Officiis Divinis, accipi debet de residentia, & præsentia personali c. quia nonnulli 3. de Cler. non resid. c. un. eod. in 6. Similiter provisio Apostolica de Beneficio per mortem Titii vacaturo, exaudiri debet de vacaturo per mortem naturalem, & non per civilem, quæ depositione, privatione &c. inducitur arg. l. ex ea 121. §. in insulam 2. ff. de V. O.

10 **Regula 5.** Si verba dispositionis habere possint sensum civilem, & naturalem, civili præferendus est naturalis l. ex ea, & §. in insulam cit. l. fin. c. de his qui ven. etat. l. fideicommissum 76. ff. de condit. & demonstr. Ratio est, quia significatio verborum naturalis magis est propria. Quòd intelligi debet regulariter; nam plures sunt casus, in quibus significatio Civilis æquivalat naturali. Et sic dispositio, filios legitimos vocans ad feuda, majoratus, primogenituras, etiam porrigitur ad filios legitimatos per subse-

quens Matrimonium, prout dictum est Libr. 4. Tit. 17. q. 84. quòd ita legitimitas legitime natus quoad omnes effectus æquiparentur c. tanta 6. qui filii legit. Item bona Professi Religionem successionis incapacem, si de iis non antè disposuit, statim à Professione edita devolvuntur ad proximos consanguineos, quòd Professio, in tali Religione edita, quoad successionem eosdem, quos mors naturalis effectus habeat, secundum dicta Libr. 3. Tit. 27. n. 67.

Regula 6. Verba intelligenda sunt secundum sensum communem, & modernum loquendi usum, aded, ut propterea aliquando recedendum sit à significatione propria, & primæva. Bartol. in l. Labeo 7. pr. de Supell. legat. Mantic. de conject. ult. vol. 1. tit. 8. n. 2. Wiestner hic n. 15. Ratio est, quia per usum, & intellectum communem Verborum significationes, sicut natae sunt, sic exolevere, & mutari solent. Vel maxime autem communi Religionis usu recepta verborum vis, & intellectus attenditur in Testamentis, ac Legatis arg. l. si servus 50. §. si numerus 3. ff. de Legat. 1. In sanctionibus tamen Legalibus, in sententis, & interlocutionibus Judicum, in responsis prudentum, & Instrumentis, publica tabellionis, vel privatæ etiam, sed doctâ manu exaratis, vulgari, & communi verborum significationi præfertur Civilis, & Jure prodita. Bald. in l. lege 14. C. de legit. hered. n. 3. Mantic. n. 2. cit. Wiestner n. 16. quia non secundum communem vulgi, sed specialem, ac propriam ejus, quam quisque proficietur, artis, seu Facultatis acceptionem locuti præsumuntur.

Regula 7. Verba dubia contra proferentem sunt interpretanda, upote in cujus potestate fuit mentem suam apertius declarare. Reg. contra cum 59. de R. J. in 6. & l. in contrabenda 172. ff. eod. Quæ Regula præcipue obtinet in Contractibus; nam sibi imputare debet pactum concipiens, siquid obscurum, & inexplicitum reliquerit. Item in Probationibus; quia in his, si testes obscure deponant, aut verba privilegii, vel Instrumenti producti duplicem sensum habeant, contra producentem fit interpretatio c. in presentia 8. §. quare de Probat. l. quidquid 99. pr. ff. de V. O. Contra Regula hæc non procedit in sententis Judicum, & aliis actibus Judicialibus l. siquis 86. ff. de Judic. Imò etiam in Contractibus, quamvis contra eum, qui pactum concepit, interpretatio fieri debeat, semper tamen ista sic fieri debet, ut inter contrahentes servetur æqualitas l. si major 4. C. commun. divid. & ut ratio æquiritatis habeatur l. si id 7. ff. de rescind. vendit. l. placuit 8. C. de Judic.

13 *Regula 8.* Verba intelligenda sunt cum effectu, & ita, ut aliquid operentur, nec sint superflua *can. hæc autem 17. de cens. dist. 1. c. relatum 4. de Cler. non resid. l. hoc editum 1. §. hæc autem 2. ff. quod quisque Juris &c.* Et procedit hoc tam in Legibus interpretandis, quam in Testamentis, Instrumentis, & attestationibus: item procedit tam in odiosis, & poenalibus, quam in sententiis, privilegiis, & Rescriptis Principum. Imò in his verba sunt etiam impropianda, si accepta in sensu proprio carerent effectu. *Barbos. axiom. 222. n. 17. König n. 7.* Excipitur, si ita impropria inducerent aliquid contrarium competentis intentioni, vel si absurdum aliquid, aut cum gravi alterius læsione, aliave iniquitate conjunctum inferrent; tunc enim retineri deberet sensus proprius, & verba illa adjecta censentur majoris expressionis, & dubitationis tollendæ gratiâ. *Crovetta Conf. 79. n. 29. Tusch. concl. 85. n. 84. Mantica tit. 6. n. 7. König l. cit. Wiestn. n. 19.* quia utique tolerabilis est verba alio effectu carere, quam hujusmodi incommodorum aliquid induci.

14 *Regula 9.* Verba ambigua à Jure interpretationem recipiunt, ita, ut ex variis interpretationibus, quas recipiunt, illa censenda sit aptior, quæ à communibus Juris Regulis minimè recedit *l. quæro 54. §. inter 1. ff. locat. l. fin. §. fin. verò 6. C. de Jur. delib.* Ratio est, quia Jus commune, utpote publicæ utilitatis intuitu elaboratum, favorabile, & recessus ab illo odiosus, ac propterea in dubio, quâ commodè potest, ratione vitandus est. Et hinc non privatorum tantum dispositiones, sed instrumenta quoque Tabellionum, Judicum sententiæ, Compromissariorum arbitria, & Principis jussa, seu mandata ad Juris communis sensum reducuntur *arg. c. super eo 15. de Offic. Deleg.* Ex eadem ratione, quando mens Legislatoris hoc patitur, Leges posteriores debent trahi ad priores *l. sed & posteriores 28. ff. de LL. & Statutorum is solet intellectus præferri, qui Jus commune minimè lædit. Castro in l. Leges 9. C. de LL. n. 7. Alberic. de Statut. pr. q. 2. §. 9.* Quin etiam ipsa privilegia, licet Lex merè privata sit, cum eodem Jure conferuntur, ut huic plus non derogent, quam ipsis expressum sit *arg. Reg. odia 15. & Reg. quæ à Jure 28. in 6. Sylv. V. privilegium q. 3. Suar. l. 8. de LL. c. 27. n. 5. Wiestn. n. 20.*

15 *Regula 10.* Verba ambigua semper intelligenda sunt secundum subjectam materiam, & naturam actus, vel contractus, de quo actum est, & secundum qualitatem personæ, ad quam sunt relata; quia verba proferens his præsumitur illa accommodare. *c. intelligentia 6. b. tit. 1. non aliter*

69. ff. de Legat. 3. Eberh. Leg. arg. loc. 46. Menoch. l. 3. præsumpt. 104. n. 29. Tusch. concl. 95. §. 96. Vallens. hic n. 2. Engl. n. 5. Wiestner. n. 21. Reiffenstuel n. 3. Hinc Juramentum additum actui, hujus naturam, & condiciones induit; mandatum de providendo alicui de Beneficio proximè vacaturo exaudiendum est pro qualitate personæ Clerici, ita ut conferendum illi sit Beneficium Regulare, si Regularis, Sæculare, si Sæcularis sit.

Regula 11. quando dubius est verborum sensus, ita, ut in bonam, vel malam partem possint accipi, is præferendus est, qui excludit delictum, adeò, ut potius interpretatio, & significatio verborum impropria admittatur, quam delictum *c. estote 2. de R. J. l. meritò 31. ff. pro Socio.* Ratio est, quia in dubio nemo præsumitur deliquisse, & factum cujusque in meliorem partem interpretandum est. Dixi quando dubius est verborum sensus; nam si verba de Delicto sunt clara, vel certè longè majorem turpitudinis, quam honestatis speciem præferunt, & excusandi causa non apparet, hæc Regula non procedit, sed subintrat generalis alia, quòd scilicet verba clara non admittant ininterpretationem, neque voluntatis conjecturam. *Menoch. l. 5. præsumpt. 2. n. 34. Wiestner n. 22. Reiffenstuel n. 4. §. 5.* Idem est, quando verbum in genere prohibitorum, ut cum constat homicidium à Titio, instrumento ad necem inferendam ex se apto, commissum esse; nam hoc in dubio præsumitur dolo perpetratum *l. frater 1. C. ad Leg. Corn. de Sicar.* quantumvis ad sui defensionem, & servato moderamine inculpatæ tutelæ, committi potuerit. *Menoch. l. cit. præsumpt. 3. n. 45. Brunnem. in l. cit. n. 2. Wiestner n. 22. cit.*

Regula 12. In dubio illa significatio est præferenda, quæ non derogat juri tertii jam quæsito *can. denique 10. caus. 14. q. 5. c. super eo 15. de Offic. Deleg. l. nec avus 4. C. de emancip. liber.* adeò ut ad avertendum præjudicium Juris tertio quæsitum verba etiam impropianda sint. *Oldrad. Conf. 268. n. 5. Tusch. concl. 128. n. 1. Wiestner n. 23. Reiffenstuel n. 6.* Quæ Regula locum habet non tantum in privatorum actibus, & dispositionibus, v. g. in Contractibus, Testamentis, sed etiam in Decretis, ac Beneficiis Principum *l. nec avus cit. l. Pretor ait 2. §. meritò 10. ff. ne quid in loc. Publ. sicut & in quibusvis privilegiis, & Rescriptis Pontt. etiam si cum clausula ex certa scientia, vel motu proprio sint emanata; nam omnia tacitè continent clausulam Salvo jure tertii, & sine tertii præjudicio, ita, ut nemini præjudicium creent, sed jus suum cuilibet illatum, & integrum servant c. licet 12. de Offic. Ordin. c. du-*

Adum 31. de Privil. c. quavis 8. de rescript. Ratio est, quia jus tertio jam quæsitum etiam publica autoritate auferri non potest, nisi ex causa necessitatis, vel utilitatis publicæ; & etiam hac urgente, Supremus Princeps, vel Papa auferre illud non censetur, nisi hoc exprimat. Innoc. in c. innotuit 20. de Elect. à n. 5. Gaill. l. 2. obs. 58. n. 7. Pirhing. tit. de constit. n. 20. Wiestn. n. 23. Reiffenst. n. 6.

18 *Regula 13.* Quoties idem sermo duas sententias exprimit, ea præhabenda est, quæ rei gerendæ est aptior *reg. quotiens 67. ff. Greg. inspicimus 45. in 6.* Et hinc si Legatum sit relictum Ecclesiæ, & dubitetur, quam Ecclesiam intellexerit Testator, censetur illud relinquere voluisse Ecclesiæ domicilii; quia patria propria omnibus dulcis est. Tusch. *concl. 94. n. 10. König n. 8.*

19 *Regula 14.* In omni dispositione verba sunt concilianda verbis, itaque explicanda, ut eorum correctio, & contradictio excludatur *c. inter dilectos 6. v. ceterum de fid. Instrum. c. cum expediat 29. de Elect. in 6. l. un. C. de offic. dot.* Ratio est, quia nemo idem simul velle, & nolle, vel à sua dispositione illico recedere, & se in continenti corrigere præsumitur. Gratian. *Discept. forens. c. 554. n. 31. Crovett. Conf. 370. n. 9. Barbof. l. 3. axiom. c. 87. c. 97. n. 6. Wiestner. n. 25. Reiffenst. n. 8.*

20 *Regula 15.* In omni dispositione is verborum intellectus capiendus est, ut potius illa valeat, quam pereat *l. quoties 12. ff. de reb. credit. & l. quoties 80. ff. de V. O.* quia proferens in dubio præsumitur voluisse, ut actus, & dispositio sua valeat omni meliori modo, quo potest. In dubio, inquam; nam si clarus verborum tenor pugnet cum interpretatione, qua actus conservatur, frustra laboratur pro ejus valore. Idem dic, quando actus patitur defectum formæ substantialis; quando valori ejusdem resistit Lex; quando verisimile est disponentem non fuisse sanæ mentis; vel quando constat, ex proposito electam viam, quæ actus nullus redderetur. Menoch. l. 6. *presumpt. 4. à n. 39. Tusch. V. actus concl. 139. à n. 73. Wiestner n. 26.*

21 *Regula 16.* Verba, sive Oratio affirmativa, aut negativa non ex phrasi, & conceptione externa, sed ex vi, & effectu æstimantur, ita, ut licet affirmare aliquid videantur, negativa tamen sint, si eorum vis tendat in negationem; contra pro affirmativis haberi debeant, si tendant in affirmationem, licet negare videantur. Gloss. in *clem. fin. V. creatum de rescript.* Bart. in l. 1. ff. de vulg. & pupill. substit. n. 17. Zæf. in l. 2. §. 3. c. 4. ff. de V. O. n. 18. Wiestner n. 27. Hinc affirmativa est Exceptio,

qua quis negat se Beneficium spontè resignasse; quia affirmat eam renuntiationem sibi vi, metrique extortam: contra negativa est oratio, quæ quis dicit Titium esse pauperem; quia negat ipsum habere patrimonium.

Regula 17. Affirmativa Oratio magis digna est, quam negativa; negativa autem potentior est, quam affirmativa, Pars prior patet, quia affirmativa magis se offert sensui, quàm negativa, illaque est entis, ista non entis, cum nihil sonet, & ponat. ens autem non ente dignius est. Pars posterior; quia affirmativa, ut negativa prævaleat, probari debet; negativa verò, ut affirmativa, sufficit, si contra eam probari nihil potuerit. Specialem efficaciam habent præcepta negativa; nam ista semper, & pro semper obligant, affirmativa autem non pro semper, sed pro certis duntaxat circumstantiis. Wiestn. n. 29.

Regula 18. Verba negativa, in eadem oratione geminata, inducunt affirmationem *l. quibus 237. ff. de V. S. Excipitur 1.* quando ad idem fortius negandum, & excludendum adhibentur, ut factum est *c. tua nos 19. §. fin. de Homicid.* ibi, *Constanter negavit, quod præmissa minime perpetravit.* 2. quando inducta affirmatione absurdus, aut proferentis intentioni, vel Juri contrarius intellectus resultaret. 3. si ex alicujus linguæ natura, vel communi usu geminetur negatio ad solum ornatum, aut inficiationis vehementiam demonstrandam, ut fit in Lingua Græca, & quandoque in Germanica. Barbof. *Axiom. l. 12. c. 6. axiom. 4. fin. Wiestn. n. 32.*

Regula 19. Verba generalia generaliter intelligenda sunt *l. hic titulus 1. §. generaliter 1. ff. de Legat. præstaud.* Hinc illud Juris axiomata: *Ubi Jus non distinguit, neque nos debemus distinguere.* Excipitur, nisi generalitatem verborum coarctari suaderet subjecta materia *l. statu liberos 3. §. si quis heredi 11. ff. de stat. Liber.* Et hanc ob causam restringi verba generalia debent, si alioquin tollerent gratiam jam datam, vel alius indebitè damnum pateretur, vel dispositio redderetur nulla, & actus periret *can. paratus 2. caus. 23. q. 1. c. fin. h. tit. in 6. Oldrad. conf. 288. per totum, König hic n. 6. Wiestner n. 35.*

Regula 20. Verba specialia plus operantur, quam generalia: *conf. in omni dispositione magis id, quod specialiter, quàm quod generaliter expressum est, inspicit debet l. item apud Labeonem 15. §. hoc editum 26. ff. de injur. l. sanctio 41. ff. de Pœn.* Ratio est, quia specialis, & nominatim facta expressio magis determinat, & disponentis mentem declarat, quàm generalis: & hinc nata est Regula, quod

quod generi derogetur per speciem *Reg. in toto 80. ff. & Reg. generi 34. in 6. Wiestner n. 39.*

6 *Regula 21.* Verba indefinita æquipolent, & vim obtinent locutionis generalis c. quia circa 22. de Privileg. l. quoties 2. C. si plur. unã sentent. §. l. omnia 1. §. initio 4. ff. de Offic. Pref. urb. Quod maxime procedit in dispositione Legali; nam hujus verba, licet in numero singulari concepta, de omnibus sub tali voce contentis, nisi specialiter excepta sint, exaudiri debent c. canonum 1. de Constit. l. jura 8. ff. de LL. & l. leges 3. C. eod. Bartol. in l. omnes 9. ff. de J. §. J. n. 57. Covar. l. 1. var. c. 13. n. 8. Tusch. V. indefinita concl. 86. n. 17. Wiestner n. 37. *Excipitur*, nisi universalitatem comperta mens disponentis, subjectæ materiæ qualitas, aut ratio alia excludat, prout fit 1. si dispositio universaliter intellecta fieret correctiva Juris communis, aut præjudiciosa tertio quoad Jus ipsi quæsitum; quia est odiosa. 2. si sit poenalis; nam poenæ sunt restringendæ. 3. si ab homine facta in materia contingenti, & non necessariò vera. 4. in probationibus; quia hæc debent esse concludentes, & talem non constituit conjectura, ex qua locutio indefinita æquipollet universaliter. 5. quando universalis intellectio induceret pravum sensum, Wiestner n. 38.

27 *Regula 22.* Verba enuntiativa, seu narrativa per se dispositionem nec inducunt, nec probant c. si Papa 10. de Privileg. in 6. & *Aub. siquis C. de edend. præsertim* in iis, quæ non pendent ex voluntate proferentis, & ab illo ad alium finem sunt prolata, & ab illo ad alium finem sunt prolata, quamvis aliqualem præsumptionem faciant. *Excipitur* 1. quod narrative dicitur in Instrumentis antiquis, præsertim confectis tempore, excedente memoriam hominum; nam ita dicta probationem faciunt, præsertim si alleganti suffragetur possessio. Croveti. de antiq. temp. p. 1. §. ampliatur à n. 17. 2. si verba enuntiativa sint geminata, vel roborata Juramento; quia tunc in dispositiva tran-

seunt *Aub. quod obtinet C. de Probat. 3.* si per modum causæ finalis, & rationis principaliter moventis prolata sint ab eo, in cujus potestate fuit factum enuntiatum; tunc enim pariter dispositionem videntur inducere. Balb. in l. Celsus 27. ff. de Usucap. 4. verba enuntiativa plenè probant contra proferentem, & eum, qui ea passus est inferi Instrumento. Mascard. de Probat. concl. 621. §. favore dotis, & causæ piæ. Vide Menoch. l. 3. præsumpt. 134. à n. 2.

28 *Regula 23.* Verba geminata plus, quam simplicia operantur; quia majori studio, & deliberatione effusa præsumuntur, enixamque, & seriam disponentis voluntatem demonstrant l. ballista 32. ff. ad S. C. Trebell. omnemque fraudis, ac simulationis suspicionem errorisque, & meritis præsumptionem tollunt, ita, ut contra dispositionem sic factam opponi nil possit, sed ea confirmata ex ipsa iteratione intelligatur, Tusch. V. verba concl. 152. à n. 7. Everhard. Legal. arg. loc. à Geminatone n. 1. Wiestner n. 42. *Excipitur*, nisi dispositio sit ultra agentis potestatem, vel contra actus, aut rei in Contractum deductæ naturam, vel in præjudicium tertii; nam his casibus geminatio nihil operatur. Tusch. concl. 28. à n. 102. Barbof. Axiom. l. 7. c. 4. axiom. 1. fin. Wiestner l. cit.

29 *Regula 24.* Verba præcedentia declarantur per subsequencia, & vicissim l. utrum 23. ff. de Hæred. petit. l. si servus 50. fin. ff. de Legat. 1. quia mens disponentis sæpe ex contextu cognoscitur, quæ in parte est dubia. Imò sæpe Rubrica Legis sensum ostendit, prout *Libr. 1. Tit. 2. n. 27.* factum dixi in *Novell. 66.* quæ licet in contextu loquatur solum de Legibus Testamentariis, quia tamen Rubrica generalis est, exinde colligitur, solennitates ibirequisitas in promulgatione cujusvis Legis Civilis observari debere. Concordat l. incivile 24. ff. de LL. ubi incivile dicitur, nisi tota Lege perspecta, unã aliquã particulã ejus propositã, judicare, vel respondere.

